

Lyhyt vastaus valtiovarainministeriön kommentteihin

Jouko Vilmunen

Talouspolitiikan arviointineuvosto julkaisi paljon julkisuutta saaneen vuosiraporttinsa 29.01.2020. Tavan mukaan valtiovarainministeriö on hallituksen edustamana kommentoinut neuvoston raporttia. Niin ikään tavan mukaan neuvosto haluaa vastata näihin kommentteihin.

Neuvoston kannalta on hienoa, että Suomeen on juurtunut tällainen tapa, jossa talouspolitiikan syvistä kysymyksistä keskustellaan avoimesti. Tällä(kin) kertaa neuvosto ennakoii, että valtiovarainministeriön kommentit ovat yhtäältä mairittelevia ja toisaalta neuvoston johtopäätöksiä arvostelevia ja johtopäätösten moittimista ristiriitaisiksi.

Valtiovarainministeriö ensinäkin toteaa, että neuvoston peräänkuuluttama kunnollinen keskipitkän aikavälin suunnitelma julkisen talouden kestävyyyden turvaamiseksi syntyy as-

teittain, kun kestävyyttä vahvistavia toimia käsitellään kevään julkisen talouden suunnitelman (JTS) valmistelussa sekä kesän budjettiriihissä. On hienoa, että ongelma on tiedostettu ja työhön ryhdytään. Mutta miksi näitä toimia ei kirjattu itse hallitusohjelmaan, jolloin niiden ennakoituja vaikutuksia olisi voitu asianmukaisesti arvioida? Syvätaloudellisten ongelmien käsitteistä otettiin muotisoja poliittiseen markkinointiin. Vaatimaton tuki neuvoston suositukselle, jonka mukaan kestävyysongelman tanakkaa ratkaisua tulisi hakea parlamentarisesti, viestittää ehkä enemmänkin halusta jättää ongelma tulevien hallitusten ratkaistavaksi – siis ratkaisematta – kuin aloittaa ratkaisun hakeminen nyt.

Valtiovarainministeriön kommentteissa viitataan myös siihen, että neuvosto olisi rapor-

toinnissaan ristiriitainen siinä mielessä, että lehdistötiedote ja raportti puhuvat hieman eri kieltä. Finanssipolitiikan liiallinen keveys suhdannetilanteeseen nähden viittaa jo päätettyihin menojen lisäykseen, ei yksinomaan vuosiin 2020–2021.

Lyhyeen tiedotteeseen sisältyvä analyysi ei tietenkään voi olla kovin syväluotaavaa. Rakenteellinen jäämä on heikentynyt useana vuonna peräkkäin ja on kaukana sille asetetusta tavoitteesta. Hallitus on itse asettanut tavoitteen, johon sen tulisi politiikallaan pyrkiä. Tavoitetta kohti kulkeminen vaatisi sopeutustoimia, eikä suhdannetilanne anna perusteita ekspansiiviseen politiikkaan. Hallitus kuitenkin valitsi ekspansiivisen finanssipolitiikan linjan.

Valtiovarainministeriön kommenteissa todetaan, että hallitus on halunnut ryhtyä toimeenpanemaan hallitusohjelman kulmakivenä olevia panostuksia muun muassa infrastruktuuriin, koulutukseen ja sosiaaliturvaan jo hallituskauden alkuvuosina ennen kuin työllisyystavoitteen saavuttamisesta on voitu saada varmuutta. Siitä huolimatta, että vain osa kertaluonteisista menoista toteutettiin heti hallituksen alkutaipaleella, voidaan kysyä, miksi nämä panostukset oli tehtävä tällaisessa suhdannetilanteessa. Lisäksi osa näistä kertaluonteisista toimista on päätetty rahoittaa omaisuustuloilla.

Toisaalta hallituksen päätös nostaa pysyviä menoja välittömästi ensimmäisestä budjetistaan lähtien on toki esimerkillistä vaalilupausten lunastamista. Pysyvien menolisäysten luon-

teesta johtuen niiden takaisin vetäminen on kuitenkin poliittisesti hankalaa. Kun julkinen talous oli jo lähtökohtaisesti rakenteellisesti alijäämäinen, sen paisuttaminen ennen tilanetta korjaavien toimien yksityiskohtien tunnistamista on epäilyttävää. Myöhemmin päätettävät kertaluonteiset menot eivät sisälly enusteisiin, ja niiden toteuttaminen ei lisää pysyvää rakenteellista ongelmaa.

Valtiovarainministeriö vähättelee kommentissaan hallituksen elvyttävien toimien mittaavaa ”...*kokonaisuuden kannalta kysymys on kuitenkin suhteellisen vähäisestä asiasta, kun edellä kuvattujen elvyttävien toimien mittaluokkaa vertaa kestävyysvajeen mittaluokkaan...*”.

Kyse ei ole kokonaisuuteen nähden vähäisestä asiasta. Julkinen talous on rakenteellisesti alijäämäinen. Rakenteellisen alijäämäisyyden korjaaminen ja julkisen talouden tasapainottaminen hallituskauden aikana poistaisi kestävyysvajeesta 'vain' viidesosan.

Arviointineuvosto pitääkin finanssipolitiikan mitoitusta löysänä useista syistä. Se on sitä suhteessa suhdannetilanteeseen, mutta myös suhteessa hallituksen asettamiin tavoitteisiin, rakenteelliseen eroon tulojen ja menojen välillä sekä suhteessa pitkän aikavälin kestävyysvajeeseen. Näistä vain ensimmäinen on vahvasti suhdannetilanteesta riippuva tekijä, ja voi olla, että neuvoston arvio suhdannetilanteesta osoittautuu myöhemmin vääräksi. Tätäkin kysymystä on arviointineuvoston raportissa käsitelty (luvun 2 kehikko). □